

Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Süreç Odaklı Değerlendirme Araçlarını Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Views of Class Teachers on the Use of Process-Oriented Evaluation Tools in Turkish Lessons

ÖZET

Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerini işlerken kullandıkları süreç odaklı değerlendirme araçlarını kullanma durumlarının belirlendiği bu araştırma betimsel araştırma yönteminden yararlanılarak tasarlanmıştır. Yapılan çalışmada, ele alınan durumlar öğretmenlerin süreç odaklı değerlendirme araçlarına dair bilgileri, süreç odaklı değerlendirme araçlarını kullanım durumlarına ve MEB'in yayınladığı Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliğine ilişkin görüşleridir. Bu çalışmaya 2023-2024 öğretim yılında Ankara il merkezindeki özel okullarda sınıf öğretmeni olarak görev yapan 13 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin süreç odaklı değerlendirme yaklaşımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesinde "yarı yapılandırılmış görüşme formu" kullanılmıştır. Araştırmada; öğretmenlerin ölçme değerlendirmeye dair bakış açılarının sonuç ve seviye belirleme amaçlı olduğu, süreç odaklı değerlendirmede kavramsal olarak gelişmeye ihtiyaç duydukları, süreç odaklı ölçme değerlendirme yöntemleri konusunda öğretmenlerin genellikle anlamaya ve soruya dayalı yöntem, teknik ve araçları kullandıkları, MEB'in Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliğinden haberdar olmayarak süreç odaklı değerlendirme araçlarını buldukları okullara ve okulların politikalarına göre belirledikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenler süreç odaklı değerlendirme araçları için yeterli zamanları olmamasının yanında bu değerlendirme araçları ile ilgili MEB'in istediği değişikliklere dair eğitimler vererek örnekler göstermesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Eğitimlerin ardından sınıf öğretmenleri olarak Türkçe derslerinde kullanılan araçlarda değişikliklere gitmeleri gerektiği üzerinde durmuşlardır. Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirmeye dair bakış açılarını Türkçe dersleri kapsamında geliştirmeye ihtiyaç duydukları ve yönetmelikler ile mevzuatın takibini kolayca yapabilmeleri için çözümler sunulması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: : Ölçme ve Değerlendirme, Süreç Odaklı Ölçme Değerlendirme, Sınıf Öğretmeni, Türkçe Dersleri.

ABSTRACT

The present study was designed by means of applying descriptive research methodology, wherein class teachers' use of process-oriented evaluation tools for Turkish lessons are identified. The survey, conducted on 13 class teachers occupied at private schools in central Ankara province for 2023–2024 academic year, covers their knowledge of and views on process-oriented evaluation tools, and opinions for Measurement and Evaluation Regulation issued by MEB. An easy-to-reach sampling method was used to determine the study's working group. The study used the "semi-structured interview form" to determine teachers' views on the process-oriented assessment approach. The research revealed that teachers' perspectives on measurement evaluation are purposed for the determination of results and levels, that they need conceptual development in process-based evaluation, that the teachers usually make use of question-based methods, techniques, and tools regarding process-oriented measuring evaluation methods, and that being unaware of the Measurement and Evaluation Regulation of the MEB they determine process-driven evaluation tools by the policies of their respective schools. The teachers noted that they need more time to apply process-oriented evaluation tools and that MEB should illustrate the changes they request on these evaluation instruments by setting up training opportunities and providing examples. It was also emphasized that after attending the trainings, class teachers should revise the tools used in Turkish lessons. The study revealed the teachers' needs for improving their perspectives on measurement and evaluation during Turkish lessons, and for easy solutions to follow up with regulations and legislation.

Keywords: Measurement and Evaluation, Process-Focused Assessment, Class Teacher, Turkish Lessons.

GİRİŞ

Ölçme ve değerlendirme faaliyetleri günlük hayatın bir parçasıdır. Günlük hayatta anlık aldığımız kararlarda bile durumları ölçer ve değerlendiririz. Tekin (1991), değerlendirmenin ölçütsüz olmasının mümkün olmadığını, ölçmenin de araçları yoluyla değerlendirmeleri gerçekleştirdiğini vurgulamıştır. Ölçme değerlendirme yöntemleri ve araçları; geleneksel ve alternatif ölçme değerlendirme olarak sınıflandırılmaktadır. Eğitimde öğrencilerin; programda belirlenen hedef - davranışlar doğrultusunda aktarılan içeriğe dair öğrenmelerine göre değerlendirilmesi, geleneksel

Merve Koçak Karadağ¹
Sevil Filiz²

How to Cite This Article

Koçak Karadağ, M. & Filiz, S. (2024). "Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Süreç Odaklı Değerlendirme Araçlarını Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri", Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 10(5): 661-673. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13851813>

Arrival: 24 June 2024

Published: 30 September 2024

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Sınıf Öğretmeni, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim ABD, Ankara, Türkiye.

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim ABD, Ankara, Türkiye.

ölçme değerlendirilmenin temel esaslarındandır. Öğrencilerin sürecin sonunda ulaştığı nokta, geleneksel eğitim modellerinde her zaman en önemli unsur oluşturmıştır.

Özenç'e (2013) göre de programdan beklenen faydanın sağlanıp sağlanmadığı, öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarının gelişip gelişmediği ölçme ve değerlendirme aracılığıyla tespit edilir. Ölçme ve değerlendirme ile eğitim ve öğretim sürekli izlenerek ortaya çıkan hata ve problemler tespit edilerek düzeltilir. Bu nedenle öğretimin en önemsenen unsurunun değerlendirme olarak kabul edilmesi geleneksel yaklaşımı benimsemiş öğretmenlerin olmazsa olmazıdır.

Geleneksel değerlendirme yöntemlerinin ardından yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğrenmenin önem kazanmasıyla birlikte, öğretmenler sadece sonuca değil, sürece de odaklanarak öğrenenlerin yanlış öğrenmelerini tespit etmenin ve öğrenme düzeylerini son aşamaya gelmeden değerlendirmenin faydalarını görmeye başlamışlardır.

1991 yılında Cunnigham'a göre yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre tasarlanan programlarda değerlendirme, bireyin bilgiyi yapılandırması süreciyle bu süreç içinde ortaya çıkan temel becerilerin tespitine yöneliktir (akt. Karadüz, 2009). Bilginin yapılandırılma süreciyle bu süreç içinde öğrenenlerin kazanımlarının ölçülmesi çok farklı nitelikteki ölçme araçlarının kullanılmasını gerektirir.

Stiggins'in 1994'teki ifadesine göre süreç odaklı odaklı değerlendirme, öğrencilerin başarısı hakkında daha gerçekçi bilgi elde etmeye olanak sağlayan, öğrencinin derse aktif katılımını destekleyen ve konuları daha derinlemesine anlamasına yardımcı olan sürece dayalı değerlendirmeleri ifade etmektedir (akt. Ektem, 2016).

Bireysel farklılıkların üzerinde önemle durulduğu güncel öğretim programları çerçevesinde, geleneksel olarak adlandırılan ölçme ve değerlendirme anlayışı yerine, ürünle birlikte süreci de dikkate alan alternatif (tamamlayıcı) ölçme ve değerlendirme yaklaşımına yer verilmiştir. Alternatif ölçme değerlendirme teknikleri uygulamaları kapsamında portfolyo, proje, akran değerlendirme, öz değerlendirme, kelime ilişkilendirme testi, yapılandırılmış grid, kavram haritası gibi farklı ölçme ve değerlendirme tekniklerine yer verilmiştir (Kaya ve Taşdere, 2016).

Bireyin kendini gerçekleştirme, gelişme ve değişimlere uyum sağlayacak biçimde kendini yetiştirme, toplumsallaşması ve kültürlenmesini amaçlayan ilköğretim basamağında, iletişim kurma, toplumsallaşma ve kültürlenmenin temel gereği olan anadili öğretiminin gerçekleştirilmesinde Türkçe dersi oldukça önemli bir yere sahiptir (Belet ve Sağlam, 2015). Yapılan araştırmalar incelendiğinde, ölçme ve değerlendirme konusunun Türkçe öğretimi sürecindeki en sorunlu alanlarından biri olduğu göze çarpmaktadır (Girmen, Kaya ve Bayrak, 2010).

Türkçe dersine dair yapılan araştırmaların gösterdiği ölçme ve değerlendirme konusu ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığının 9 Eylül 2023 tarihinde yayınladığı yönetmelik ile birlikte okul öncesi ve ilkokul 1, 2, 3 ve 4'üncü sınıflarda öğrencilerin akademik ve sosyal gelişiminin takibinin ders öğretmenlerince sürekli yapılması ve öğrencilerin gelişim düzeylerinin, öğretmen rehberliğinde gerçekleştirilen bireysel ve grupla yapılan etkinliklere katılım gözlem formları, oyun temelli değerlendirmeler ve verilen görevleri yerine getirme amaçlı ölçme araçları ile takip edilmesi, Türkçenin düzgün kullanımı için dört temel dil becerisinin geliştirilmesine yönelik ölçme araçlarının kullanılması ifadeleri özellikle ilkokul seviyesinde uzun yıllardır çoktan seçmeli değerlendirmeler ve puanlamayla yapılan değerlendirmelerin uygulamasında değişime gidilmesi sonucunu doğurmuştur (MEB, 2023).

Alanyazında Türkçe derslerinde kullanılan ölçme değerlendirme araçları ile ilgili alternatif ölçme değerlendirme ve süreç odaklı değerlendirmeye dair çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu araştırmalarda ulaşılan sonuçlar şunlardır: Beyhan (2012) yaptığı araştırmada Türkçe öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirmelerin olumlu yanlarının yanında çok zaman aldığı, velilerin not beklentisi içinde oldukları için ders işlenişini yavaşlatırken iş yükünü artırmasının dezavantaj olarak gördüklerinden bahsederken; Belet ve Sağlam (2015) da sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde ürün ve süreç odaklı değerlendirme yöntem ve tekniklerinden ürün değerlendirmeyi tercih ettiklerini, kullandıkları süreç değerlendirme yöntemlerinin performans görevi ve proje olduğunu ortaya koymuşlardır. Ektem, Keçici ve Pilten (2016) yaptıkları araştırmada sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı değerlendirmeye dair tanım ve algılarının literatürle paralellik gösterdiğinden ancak öğretmenlerin uyguladıkları değerlendirme türünün sonuç odaklı olduğundan bahsedilmektedir. Göl (2016) yaptığı çalışmada ortaokul Türkçe derslerinde öğrencileri değerlendirirken kullanılması gereken gözlem formlarının kullanılmadığını belirlemiştir. Canbulat, Bıçak ve Uyumaz (2017) Türkçe öğretmenlerinin yapılandırmacı ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını kullanmadıklarından bahsederlerken; Duran (2017) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin kıdem yılının azlığının alternatif ölçme değerlendirmeye dair öz yeterlik algılarını olumlu etkilediğinden bahsedilmektedir. Göçer, Arslan ve Çaylı (2017) yaptıkları çalışmada süreç odaklı değerlendirme araçlarını tanımlarken; Hursen ve Birkollu (2019) öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarına yönelik tutum ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi ölçek kullanarak hizmet içi eğitim ihtiyacını tespit etmiştir. Burada ele alınan bu araştırma örnekleri incelendiğinde sınıf öğretmenleri ve Türkçe öğretmenleri ile alternatif ölçme değerlendirme yöntem teknikleri ile ilgili yoğun çalışmalar yapıldığı

gözlemlenebilirken süreç odaklı değerlendirme amaçlı yapılan değerlendirmelerin eksikliği göze çarpmaktadır. Literatürde var olan sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kullandıkları alternatif ölçme değerlendirme teknik yöntemlerine ve süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin çalışmalarda yalnızca görüşlerin alındığı fark edilmektedir. Bu nedenle sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kullanabilecekleri süreç odaklı değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşlerinin yanı sıra algıları, alt kavramları açıklamaları ve araçları kullanım durumları ile ilgili çalışmalar yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde süreç odaklı değerlendirme araçlarını kullanma durumlarını incelemektir. Bu amaçla cevaplandırılacak sorular şunlardır:

1. Sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin bilgileri nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde kullanılabilir süreç odaklı değerlendirme araçlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde süreç odaklı değerlendirme araçlarını kullanma durumları nelerdir?
4. Süreç odaklı değerlendirme araçlarını kullanmayan sınıf öğretmenlerinin kullanmama sebepleri nelerdir?
5. MEB Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği'nin Türkçe derslerinin ölçme ve değerlendirme sürecine olan etkileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma özellikle sınıf öğretmenlerinin hem alternatif ölçme değerlendirme araçlarını kullanımlarına yönelik uygulamaları hem de süreç odaklı değerlendirmelere yönelik araştırmaları desteklemesi açısından önemlidir. Örneğin; bu araştırma ile toplanılacak verilerin özellikle alanda daha önce yapılmış ve öğretmenlerin alternatif ölçme değerlendirme araçlarının kullanım düzeyinin düşük olmasına dair sonuçlarının gerçekçi verilere sahip olup olmadığını belirlemeyi kolaylaştırabileceği, sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde benimsedikleri süreç odaklı değerlendirme yaklaşımları ile ilgili algılarının ve kullanma durumlarının arasındaki ilişkinin incelenebileceği, sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kullandıkları süreç odaklı değerlendirme araçları ile ilgili araştırmalarda gerçekçi değerlendirmelerin yapılmasını sağlayabileceği umulmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Özel okullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde süreç odaklı değerlendirme araçlarını kullanım durumlarını araştırmayı hedefleyen bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Seale 1999'da nitel araştırmayı; bir problemin çözümüne ilişkin gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanırken, daha önceden bilinen veya fark edilmemiş problemlerin algılanmasına, probleme ilişkin doğal olguların gerçekçi bir şekilde ele alınmasına yönelik öznel-yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir (akt. Baltacı, 2019). Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma örneğinde yer alanların, araştırma konusu hakkında bilgi, duygu ve düşüncelerini aktif olarak açıkladığı, yaşam öyküsünü anlattığı veri toplama tekniği, görüşme olarak adlandırılır (Baltacı, 2019). Bu araştırmada özel okullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kullandıkları süreç odaklı değerlendirme araçlarına dair algıları, bilgi ve kullanım durumları incelenerek nitel verilerin kullanılacağı göz önünde bulundurulduğunda görüşme yöntemi türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği seçilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, önceden hazırlanmış görüşme planlamalarıyla ve bu planlamalara bağlı kalma özelliğiyle araştırmacıya kolaylık sağlamasının yanında diğer görüşme yöntemlerinden daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Bu çalışmada, özel okullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirmeye bakış açısı, süreç odaklı değerlendirme kavramı ile ilgili görüşleri, Türkçe derslerinde kullandıkları yöntem, teknik ve araçlar ile MEB'in ölçmeyle ilgili yayınladığı yönetmelikteki değişikliklerle ilgili görüşleri detaylı şekilde araştırılmıştır. Bütüncül bir yaklaşımla bu değişkenlerin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine yansımaları üzerinde durulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'nin Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Ankara ilinde bulunan özel ilkokullarda görev alan 13 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü: araştırmacının ne bilmek istediğine, araştırmanın amacına, neyin gündem olduğuna, neyin kullanışlı olacağına, neyin inanılır olacağına ve eldeki zaman ve kaynaklarla neyin yapılabileceğine bağlıdır. (Baltacı, 2018). Bu doğrultuda nitel veri toplama araçlarından görüşme formu kullanılarak özel okullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinden zaman ve ulaşım kolaylığı faktörleri göz önünde bulundurularak kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilmiş öğretmenlere ulaşılmıştır. Kolay

ulaşılabilir örnekleme yöntemi; kolay ulaşılabılır veya elverişli örnekleme tamamen mevcut olan, ulaşması hızlı ve kolay olan öğelere dayanır (Baltacı, 2018). Katılımcılardan belirlenen yarı yapılandırılmış görüşme sorularını yüz yüze veya sosyal medya araçları(Zoom) vasıtasıyla cevaplamaları istenmiştir. Tablo 1’de öğretmenlerin özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Temalar	Kriterler	f
Mesleki Kıdem	5-13	6
	14-22	7
Yaş	25-34	5
	35-44	8
Ölçme Eğitimi	Lisansta Eğitim Alan Kişiler	6
	Çalıştığı Kurumun Eğitim Verdiği Kişiler	4
	Bireysel Eğitim Alan Kişiler	3

Veri Toplama Araçları

Tablo 2: . Sınıf Öğretmenlerinin Ölçme-Değerlendirmeye İlişkin Görüşleri

Tema	Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
Ölçme Değerlendirme	Amaç	Sonuç değerlendirme	9	<i>Konuyu ya da dersi ne kadar öğretebildiğimi görmek için ölçme değerlendirme yaparım. (K11)</i>
		Öğrenci seviyelerini belirleme	7	<i>Öğrencilerin buldukları seviyeyi belirlemek için ölçme değerlendirme yaparım. (K10)</i>
		Süreç değerlendirme	5	<i>Öğrencilerin gelişimini takip edebilmek için ölçme değerlendirme yaparım. (K8)</i>
	Önem	Öğrenci öğrenmelerini denetleme	8	<i>Ölçme değerlendirme önemli çünkü çocukların ne öğrendiğini, yani öğrettiğin bir şeyin ne kadar ne ölçüde öğrenildiği önemli. (K2)</i>
		Hazır bulunuşluğu değerlendirme	2	<i>Öğrencileri süreçte nasıl yönlendirebileceğimi belirlemek için hazır bulunuşluğu değerlendiririm. (K12)</i>
		Süreci yorumlayarak tedbirler alma	4	<i>Süreç içerisinde ne yaptığımızı ölçmeden ve onun sonucunu yorumlamadan yaptıklarımızın hiçbir anlamı olmuyor. (K13)</i>

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde süreç odaklı değerlendirme araçlarını kullanımına ilişkin derinlemesine bilgi alabilmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilerek uygulanmıştır. Formun hazırlanması ve geliştirilmesinde belirli aşamalar izlenmiştir. Alan araştırması yapılarak, okullara gidilmiş, gözlem ve görüşmeler yapılmıştır. Türkçe derslerinde kullanılan süreç odaklı değerlendirme araçları ile ilgili ulaşılabilen alan yazın ve araştırmalar taranmıştır. Farklı çalışmalarda ne tür sorular olduğu incelenerek uzman görüşü alınmış veya pilot uygulama yapılmıştır. MEB’in 9 Eylül 2023 yılında yayınladığı yönetmelik sonrasında ilkökul Türkçe derslerinde kullanılan ölçme araçlarının araştırılma gereği doğmuştur. Taslak görüşme formu dört sınıf öğretmenine uygulanmış ve öğretmenlerin soruları doğru anlayıp anlamadığı öğretmenlerle tartışılarak ve forma son hali verilmiştir.

Veri Toplama Aracı Geçerlik ve Güvenirliği

Veri toplama araçlarının geçerliliğinin sağlanabilmesi için ilk olarak, yapılandırılmış görüşmeler süreciyle güvenilirlik elde edilmiştir. İkinci olarak, ses kaydı aracılığıyla veriler kaydedilmiş, verilerin yazılması ile ilgili öncelikli olarak dijital platformlar kullanılmış ve ardından kayıtlar tekrar dinlenerek kaydın doğruluğu teyit edilmiş

ayrıca başka bir araştırmacı da ses kayıtları ve yazılı kayıtları incelemiştir. Verilerin yorumlanması için MAXQDA nitel veri analizi aracı ile yapılandırılmış görüşme kayıtları kodlanmış ve güvenilirliğin artırılması hedeflenmiştir. Son olarak, araştırma güvenilirliği sağlanması amacıyla araştırmacı ve katılımcı arasındaki görüşme bulguları iki ayrı uzman tarafından incelenip nitel verilerin analizi sürecinde Miles & Huberman (1994) güvenilirlik formülü $*\text{Güvenirlik} = \text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})$ kullanılmış, araştırmacılar arasındaki uyum %89.9 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç ulaşılan sonuçların güvenilirliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada yer alan öğretmenlere kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle gönüllülük esasına dayalı olarak ulaşılmıştır. Katılımcılara araştırmanın konusu anlatılmış ve gönüllü olan katılımcılarla yüz yüze ya da sosyal medya aracı (Zoom) ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Görüşme süresi yaklaşık 2 hafta sürmüştür. Katılımcılarla yüz yüze yapılan görüşmeler okuldaki toplantı odalarında yapılmıştır. Yüz yüze görüşmeyen görüşmeler ise Zoom uygulaması ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür. Veri kaybı olmaması adına yüz yüze ve Zoom görüşmeleri sırasında ses kayıtları alınmıştır. Bütün öğretmenler ses kayıtları hakkında bilgilendirilmiş, öğretmenlerden yalnızca biri ses kaydına onay vermediği için cevapları anlama dayalı deşifre yöntemiyle yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Görüşmeler yapıldıktan sonra öğretmen cevapları yazılı hale dönüştürülmüş ve öğretmenlerden cevaplarını incelemeleri istenmiştir. Bu şekilde cevapların kastettikleri anlamda olup olmadığı belirlenmiştir. Bu şekilde katılımcı teyidi sağlanmıştır. Yapılan görüşmeler kayda alınmış ve kayıtlar yazılı hale dönüştürülerek analizi yapılmıştır. Veri toplanan katılımcılara ait doğrudan alıntılara yer verilmiş ve yorumlamalar bu alıntılar üzerinden yapılmıştır. Açık uçlu soru formatında hazırlanan görüşme sorularına verilen yanıtlar K1, K2, K3... şeklinde kodlanmıştır. Veriler, nitel araştırma deseninin yöntemlerinden betimsel analiz yöntemine göre analiz edilmiştir. Betimsel analizde amaç görüşme ve gözlem sonucu elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Veriler daha önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılır, özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada verilen yanıtlar doğrultusunda kodlar oluşturulmuştur. Kodlar sınıflandırılarak benzer kodlar bir araya getirilmiş ve temalar oluşturulmuştur. Kodlar uzman görüşü ile iki kez gözden geçirilmiştir. Örnek ifadeler ile eşleşmeyen kodlar değiştirilmiş, benzer kodlar birleştirilmiştir. Örnek ifadelerde değişim yapılmadan doğrudan aktarım yapılmıştır. Elde edilen nitel veriler ayrıntılı betimlemeler ile sunulmuştur. Verilerin karşılaştırılmasının ardından uzman görüşü alınmıştır.

BULGULAR

Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde süreç odaklı değerlendirme araçlarının kullanımına ilişkin görüşme sorularına verdikleri yanıtları değerlendirilerek kodlanmıştır. Öğretmenlere ilk alt amaca yönelik olarak ölçme değerlendirmeye dair bakış açıları ve süreç odaklı değerlendirme kavramına ilişkin görüşleri sorulmuştur.

Katılımcılara ilk olarak “Ölçme değerlendirmeye dair bakış açımız nedir?” sorusu sorulmuş, katılımcılardan alınan yanıtlar ve kodlardan yararlanılıp görüşler amaç ve önem adlı iki kategoriye ayrılarak Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2’de öğretmenlerin ölçme değerlendirme yapmalarının amacına dair yanıtları incelendiğinde 9 kişinin sonuç değerlendirme yanıtını verdiği görülmektedir. Öğretmenlerden süreç değerlendirme ve hazır bulunuşluğa dair yanıtlar gelse de birçoğunun amacının sonuç ve seviye belirlemek olduğu ifade edilebilir. Bu görüşe örnek olarak K3’ün “*Ölçme değerlendirme bir sınıfta öğrencilerin o dersteki becerilerini ölçmek için öğrencilerin gelişimini ve ders içi süreçlerde öğrencilerin edindiği bilgileri belirlemek için kullanılır.*” ifadesi verilebilir.

Öğretmenlerin ölçme değerlendirmenin önemi ile ilgili ise öğrencilerin ön bilgilerini ve öğrenmelerini takip etmeyi önemsedikleri ve bu nedenle ölçme değerlendirme uygulamaları yaptıkları belirlenmiştir. Bu görüşe örnek olarak K5’in “*Ölçme değerlendirmenin önemi öğrencilerin doğru bir değerlendirme aracılığıyla neyi ne kadar öğrendiklerini belirlemektir.*” ifadesi verilebilir. K8 ise “*Gelişimi yani çocukların gelişimini ya da öğrencilerin gelişimini takip edebilmek açısından önemlidir.*” ifadeleri ile gelişimi vurgulamıştır.

Katılımcılara “Süreç odaklı ölçme değerlendirme kavramı sizin için ne ifade etmektedir.” Sorusu yöneltilmiştir. Kodlardan yararlanarak süreç odaklı ölçme değerlendirme ile ilgili kavram, yararlar ve dikkat edilecek hususlar ile ilgili kategoriler oluşturulmuştur. Söz konusu üç kategori Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: . Sınıf Öğretmenlerinin Süreç Odaklı Ölçme-Değerlendirmeye İlişkin Görüşleri

Tema	Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
Süreç Odaklı Ölçme Değerlendirme	Kavram	Öğretimin her aşamasının değerlendirilmesi	9	<i>Öğretimin her aşamasının değerlendirilmesidir. (K1)</i>
		Öğrencilerin öğrenme durumlarını belirleme	5	<i>Öğretimi süreç içinde biçimlendirmek adına konuyla ilgili eksikliklerini belirlemek için yapılan değerlendirmedir. (K5)</i>
		Programa uygunluğu denetleme	1	<i>Dersin sürecinin programa uygun olmasıdır. (K11)</i>
	Yararlar	Öğretim süreçlerini planlama	9	<i>Öğretim sürecinde öğrencide sıkılık varsa hemen o anda sorunu gidermek müdahale edebilmek ve planlamalar yapmak gerekiyor. (K6)</i>
		Öğrenci seviyelerini belirleme	9	<i>Öğrencinin öğrenip öğrenmediğinin fark edilmesi açısından yararlıdır. (K4)</i>
	Dikkat Edilecek Hususlar	Öğrenci seviyesi	7	<i>Öğrenci deneyimlerine ve ön bilgilerine süreçte dikkat edilmelidir. (K3)</i>
		Hedefe uygun planlama	5	<i>Kazanım bileşenleri takip edilerek süreç değerlendirilmelidir. (K7)</i>
		Öğrenci motivasyonu	3	<i>Öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde süreç planlanmalıdır. (K8)</i>
		Bilişsel alan basamağına uygunluk	2	<i>Kazanımın Bloom taksonomisine göre hangi basamakta olduğuna dikkat ederek derslerin çocuğa özgü hazırlanması gerekiyor. (K12)</i>

Tablo 3'te süreç odaklı değerlendirme kavramı ile ilgili verilen görüşler incelendiğinde öğretmenlerin dersin işleniş süreci içindeki her aşamada öğrencilerin programa uygun öğrenmeler gerçekleştirmeye dair değerlendirmeleri süreç odaklı değerlendirme olarak gördüğü belirlenmiştir. Bu görüşe örnek olarak K11 “Süreç değerlendirme kavramı; dersin sürecinin, programın gidişatına göre olması gibi algılıyorum.” ifadesi ile, K12 ise “Öğrenenlerin öğrenme deneyimleri gerçekleşirken, plan dışına çıkmadan, süreç içerisinde derste işlenen kazanıma ait öğrencilerin deneyimlerini görmemizi, akran değerlendirmesiyle, öz değerlendirmeyle ya da öğretmenin değerlendirmesiyle beraber bize envanter sunmasını sağlayan değerlendirmedir. Yani süreç değerlendirme aslında başlangıç ve bitişte dersin odak noktası diye düşünüyorum. Sürecin nasıl gideceğini belirleyen bir değerlendirmedir.” ifadesi ile katkı sağlamıştır.

Öğretmenler süreç odaklı değerlendirme sürecini planlamalara fayda sağlama ve öğrencilerin öğrenmede nerede olduğunu belirlemede faydalı bulurken öğrenci seviyesi, planlama, motivasyon hususlarına dikkat ederek sürecin değerlendirilmesi gerektiği görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu görüşlere örnek olarak K9'un “Süreç değerlendirmenin yararı, öğrencilerin öğrenmelerine o an içerisinde müdahale edebilmemizi sağlamasıdır. Öğrencilere hızlı bir şekilde dönüş yapabilmemizi sağlıyor. Yanlış öğrenmeleri ve eksik öğrenmeleri fark edebilmemizi sağlıyor.” ifadesi verilebilir.

Katılımcılara “Türkçe dersinde süreci değerlendirmede kullanılabilecek strateji, yöntem, teknik ve araçlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdikleri cevaplar yöntemler, teknikler ve araçlar kategorilerine ayrılarak Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: . Sınıf Öğretmenlerinin Süreç Odaklı Ölçme-Değerlendirmeye İlişkin Görüşleri

Tema	Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
Süreç Odaklı Değerlendirme	Yöntemler	Örnek olay yöntemi	1	<i>Örnek olaylarla süreci yapılandırılabilir. (K2)</i>
		Tartışma yöntemi	2	<i>Tartışma etkinlikleri ile konuşmaları sağlanabilir. (K6)</i>
		Anlatma yöntemi	1	<i>Sözel anlatımlar yapılabilir. (K5)</i>
	Teknikler	Soru yanıt tekniği	3	<i>Derslerde sık sık soru yanıt tekniği kullanılabilir. (K2)</i>
		Gözlem tekniği	2	<i>Öğretmen olarak öğrencilerimi gözlemliyorum. (K1)</i>
		İstasyon tekniği	1	<i>Derslerimde istasyon çalışmaları yaparak öğrencilerin Türkçe derslerindeki süreçlerini değerlendiriyorum. (K3)</i>

		Altı şapkalı düşünme tekniği	1	<i>Altı şapkalı düşünme tekniğini derslerimde kullanıyorum. (K6)</i>
		Balık kılıcı tekniği	2	<i>Balık kılıcı tekniği derslerin işlenişini çeşitlendiriyor. (K7)</i>
		Bıçimlendirici değerlendirmeler	5	<i>Kontrol listeleri ve takip çizelgeleri ile öğrencilerimi Türkçede değerlendiriyorum. (K9)</i> <i>Arada sırada RAFT etkinliği yaparak yazılarını değerlendiriyorum. (K10)</i> <i>Çıkış kartı etkinliği yaparak derslerimi tamamlarım. (K5)</i> <i>Yazı çalışmaları ile öğrencilerimi takip ediyorum. (K7)</i> <i>Dijital kitap uygulamaları kullanıyorum. (K9)</i>
	Araçlar	Açık uçlu sorular	3	<i>Yazma etkinlikleri açık uçlu sorular kullanılırsa daha sağlıklı olacağı düşünüyorum. (K9)</i>
		5N 1K metin çalışmaları	4	<i>Türkçede metin ile ilgili 5N1K çalışmaları yapıyorum. (K4)</i>
		Test	1	<i>Öğrencileri test - tekrar test ile değerlendiriyorum. (K8)</i>
		Tanılayıcı dallanmış ağaç	1	<i>Tanılayıcı dallanmış ağaç etkinliklerinin Türkçe için uygun olduğunu düşünüyorum. (K8)</i>
		Formlar	2	<i>Akran ve öz değerlendirme formları kullanılabilir. (K13)</i>
		Rubrik	4	<i>Yazma etkinliklerini gerçekleştirirken rubrikler kullanılabilir. (K12)</i>
		Broşür / Afiş / Poster Çalışmaları	2	<i>Afiş ve broşür çalışmaları yaptırarak süreci takip ediyorum. (K7)</i>

Tablo 4’te verilen öğretmenlerin yanıtları incelendiğinde Türkçe derslerinde kullanılabilir ölçme araçları ile ilgili çoğunlukla sorulardan yararlandıkları ve bunu uygun buldukları görülmektedir. Öğretmenler, Türkçe derslerinde kimi zaman alternatif ölçme değerlendirme etkinliklerini kullansa da genel olarak öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini ölçmekte ve bunu uygun bulmaktadır. Öğretmenler sorulardan sonra en çok rubriklerden yararlanılabileceğini ifade etmiştir. Öğretmenler Türkçe derslerin yazma ve okuduğunu anlamayı değerlendirmeye ağırlık vermektedir.

Öğretmenler görüşlerini belirtirken tam anlamıyla teknik ve yöntem adlarını sıralamamakla birlikte bu tip sınırlamalar olmadan da sürecin değerlendirilebileceğini belirtmişlerdir. Buna örnek olarak K2’nin “*Mesela verdiği bir yazılı anlatım var yazılı paragraf yazmasını istiyorsun, bu bir değerlendirmedir. Konuşma becerisini ölçmek için de yaptığın konuşma da, metinle ilgili sorduğun soru soru da, hikaye haritası çıkarıyor olması da, hikaye ile ilgili bir analiz yapmasını istemem de değerlendirmeye örnektir. Hikayeden yola çıkarak kendi hayatıyla ilgili örnekler sunabileceği şeyler de bir değerlendirmedir. Ben öğrencinin yaratıcılığını kullanabileceği, analitik düşünmeyi, pratik düşünmeyi sağlayabileceği birçok farklı yollar olduğunu ve hepsinin bir değerlendirme olduğunu düşünüyorum, bunların bir ismi varsa şu an aklıma gelmiyor.*” diyerek ifade etmiştir.

Katılımcılara “Türkçe dersinde süreç odaklı değerlendirme araçlarını kullanma durumlarınız nelerdir? Sıklıkla kullandığınız araçları belirtiniz.” sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdikleri cevaplar teknikler ve araçlar olarak iki kategoriye ayrılmış halde Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: . Türkçe Derslerinde Kullanılan Teknik ve Araçlar

Tema	Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
Türkçe Dersleri	Teknikler	Bıçimlendirici Değerlendirme	4	<i>Çıkış kartları kullanarak öğrencilerimi ders sonunda değerlendiririm. (K3)</i> <i>Takip çizelgesi ile öğrencileri takip ediyorum. (K9)</i>
		4 Temel Dil Becerisi Etkinlikleri	4	<i>Okuduğunu anlama çalışmaları yapıyorum. (K1)</i> <i>Öğrenciyi konuşturarak aldığım cevaplara göre dersi şekillendiririm. (K4)</i> <i>Türkçe dersinde en sık kullandığım yazım ve noktalamalara bakmak istediğim için yazılı cevaplar almayı önemsiyorum. (K5)</i>
		Soru yanıt	4	<i>Soru-yanıt çalışmaları yapıyorum. (K6)</i>
	Araçlar	Formlar	4	<i>Öz değerlendirme yapmalarını sağlarım. (K7)</i>

	Rubrikler	3	<i>Okuma değerlendirme formları kullanarak öğrencinin gelişim düzeyini tespit ediyorum. (K13)</i>
	Açık uçlu sorular	2	<i>Açık uçlu soruları sıklıkla kullanırım. (K3)</i>
	Kontrol listesi	1	<i>Yazı değerlendirme için rubrik ve kontrol listesi kullanırım. (K8)</i>

Tablo 5’te verilen yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin öğrencileri takip etme ve ders sonu değerlendirme araçlarını kullanarak sorgulayıcı düşünme becerileri kazandırmaya çalıştığı görülmektedir. Öğretmenlerden üçü rubrik kullandığını da belirtmiştir ancak bu öğretmenler rubrikleri çalıştıkları okulun MEB aracılığıyla yönlendirmesi gereği sadece gözlem için kullandıklarını belirtmişlerdir. Rubriklerin sonrasında öğrencilere geri bildirim veren öğretmen sayısının ise sadece iki olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenler sıklıkla soru-yanıt tekniği ve formlar kullanmaktadır. Öğretmenlerin bu teknik ve araçların yanında geri bildirim de önemseydiği görülmektedir. Bu görüşe örnek olarak K10’un “*Soru cevap tekniği uygularken, öğrencinin kendisini ifade ettiği yazılı ya da sözlü yanıtlarını ve öğrencinin kendi kendine geri bildirim verip düzenlemesini özellikle önemsiyorum. Bu benim için önemli. Hem çocuğun farkındalığın arttırmak için hem de asıl yapılması gereken, ulaşılması gereken hedefe ulaşmış olduğu ile ilgili önemli olduğunu düşünüyorum. Süreçte hem çocuk kendini görüyor hem ben görüyorum; o anda anlık geri bildirim de verebiliyorum. Çocuk anında düzeltmelerini yapıyor, sonra tekrar onu dinliyorum ve bunu çoğunlukla bütün dersler için bayağı zaman harcayarak yapıyorum.*” ifadesi bulunmaktadır. K6 da geri bildirim destekleyen ifade olarak “*Soru cevap, tartışma, grup çalışmalarını çok sık kullanıyorum. Zaten şu an için derste birebirde de dönüt verdiğim şeyler oluyor. Geri bildirim veriyorum. Özellikle yazılı anlatım konusunda yazılı anlatımda genel olarak değil ama birebirde ne yaptıklarını anlatmak ve göstermek çok daha işe yarıyor.*” demiştir.

Katılımcılara “Süreç odaklı değerlendirme araçlarından kullanılmayan araçlar var mıdır? Varsa kullanılmama sebepleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve alınan yanıtlar olumlu ve olumsuz olarak iki kategoriye ayrılmış halde Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: . Sınıf Öğretmenlerinin Süreç Odaklı Ölçme-Değerlendirmeye İlişkin Görüşleri

Tema	Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
Süreç Odaklı Değerlendirme Araçlarının Kullanımı	Olumsuz	Formlar	3	<i>Öz değerlendirme formları, küçük yaş grubunda özellikle gereksiz geliyor. Çünkü çocuklar objektif davranmıyor. (K13)</i>
		Dijital uygulamalar	1	<i>Süreç içerisinde teknolojik materyallerden yararlanmak çocukların dikkatini dağıtabileceği için uygun olmayabilir. (K1)</i>
		Çoktan seçmeli sorular	5	<i>Çoktan seçmeli soruların süreçte çok işe yarayacağını sanmıyorum. (K11)</i>
		Grup Çalışmaları	1	<i>Süreç değerlendirmede öğrenciler grup çalışmalarına katılmıyor bu yüzden uygun değil. (K7)</i>
	Olumlu	Tüm araçların süreç değerlendirmesinde kullanılabileceğini düşünenler	6	<i>Her türlü etkinliğin aslında süreci yönlendirmeye katkı sağladığını düşünüyorum. (K10)</i>

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerden yedi tanesinin çoktan seçmeli sorular ve formların süreç odaklı değerlendirmede kullanılmayacağını düşündüğü belirlenmiştir. Bu görüşe uygun olarak K11’in “*Konu ya da derse göre her türlü süreç değerlendirme aracının kullanılabileceğini düşünüyorum. Ancak çoktan seçmeli soruların sonucu ölçtüğümü ve becerileri yansıtmadığını düşünüyorum.*” görüşü ile K13’ün “*Öz değerlendirmeler, küçük yaş grubunda özellikle gereksiz geliyor. Çünkü çocukları objektif davranmıyor. Yani hiçbir zaman 7-8 yaşındaki bir çocuktan beklenemeyeceğini düşünüyorum, belki üçüncü dördüncü sınıf yapabilir bilmiyorum. Uzun yıllardır 3 ve 4. sınıf okutmuyorum onlar belki yapabilir ama küçük yaş grubunda çocuk objektif olamadığı için öz değerlendirmelerde her şeye böyle gülen yüz yapıp geçiyorlar ve sağlıklı değerlendirme yapılmıyor.*” görüşleri örnek verilebilir.

Bunun dışında kalan ifadeler için K1’in “*Süreç içerisinde teknolojik materyallerden yararlanmak çocukların dikkatini dağıtabileceği için uygun olmayabilir. Yaş seviyesine göre yine değişebilir ancak süreç odaklı değerlendirmenin bir parçası olarak tablet kullanarak öğretim yapacağım zaman kontrolünü çok iyi yapmam lazım*”

ki çocuklar dağılmasın. Bazı durumlarda, bazı çocukların olduğu sınıflarda bunun uygun olmayacağını söyleyebilirim.” sözleri örnek olarak verilebilir. K7 ise “Süreç olarak grup çalışmalarında çocukların hepsi katılmayabiliyor. Dolayısıyla etkinliğin faydası azalabiliyor ve öğrencileri süreçte değerlendiremeyebiliyorum.” sözleriyle grup çalışmalarını kullanmadığından bahsetmiştir.

Katılımcılara “MEB Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği ile birlikte Türkçe derslerinde ölçme ve değerlendirme süreçlerinde yapılması gereken değişiklikler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş, haberdar olmayanlara yönetmelik maddeleri okunmuştur. Katılımcıların yanıtları yönetmelik bilgisi ve yönetmelik sonrası önerdikleri değişiklikler olarak iki kategoriye ayrılmış halde Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: MEB Ölçme Değerlendirme Yönetmeliğine Dair Görüşler

Tema	Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler	
Yönetmeliğine Dair Görüşler	Yönetmelik bilgisi	Yönetmelikten Haberdar Olmayanlar	9		
		Haberdar Olup Doğru Bilgi Sahibi Olmayanlar	4	<i>Birçok kazanımda çocuğun kendi hayatıyla ilgili kendini gerçekleştirilmesiyle hatta bağımsız öğrenene yönelik de bir sürü şeyler gördüm. O anlamda hoşuma gitti değişiklikler ama bu ölçmede nasıl olacağını uygulayınca daha net anlayacağım. (K2)</i>	
		Yönetmelik Hakkında Eğitim ve Örnek İsteyenler	6	<i>Herkesin aynı bakış açısında olması için örnekler olmalı. (K2)</i>	
	Önerilen Sonrasında	Yönetmelik Değişiklikler	Oyun Temelli Değerlendirmeler	4	<i>Değerlendirmek daha zor olabilir çünkü grubu değerlendireceğiz. Oyun değerlendirmede her öğrenciyi grup içerisinde tek tek gözlemlemek lazım. O yüzden de belki birazcık daha zor olabilir ölçmek, değerlendirmek. Kriterler çok net olmalı ve ona göre değerlendirme olmalı. (K2)</i>
			4 Temel Dil Becerisi Etkinlikleri	5	<i>Bir öğrencinin okuduğunu anlamasını sağlayıp ondan sonra ölçme araçlarını uyarlamamız lazım. (K11)</i>
			Rubriklerin Kullanımı	12	<i>Konuşma ve dinleme için ek rubrik ve ölçütler eklenebilir. (K5)</i>
			Veli ve Öğrencilere Geri Bildirim Verilmesi	2	<i>Öğrencilere uygulanan gözlem formlarında veli ve öğrencilere geri bildirim verilen alanlar da bulunmalı. (K3)</i>

Tablo 7’de yer alan görüşler incelendiğinde öğretmenlerin 9 Eylül 2023 tarihinde yayınlanan MEB Ölçme Değerlendirme Yönetmeliğinden haberdar olmadığı, haberdar olduğunu düşünen öğretmenlerin ise Maarif Modeli ya da sınavların kaldırılmasını kastettiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin haberdar olduğunu söyleyenlerine bile yönetmeliğin ilgili maddeleri okunarak derslerinde yapmaları gereken değişiklikler ile ilgili fikir beyan etmeleri istenmiştir.

Öğretmenlerden altı tanesi yönetmeliğin ardından MEB’in örnek ölçme araçları ve eğitimler düzenlemesi gerektiği hakkında görüş belirtmişlerdir. Bu görüşleri belirten öğretmenlerden K13 “Yönetmelikte ‘ölçme değerlendirme yapılır’ ifadesindeki ölçme değerlendirme araçlarının ya da rubriklerin örnekleri düzgün bir şekilde yapılandırılmalı ve sunulmalı. İlkokul düzeyinde olmazsa olmaz ayrıntıların düşünülerek araçların çok iyi yapılandırılmış bir şekilde sunulması lazım. Evet, işi yapan biziz, öğretmen yapacak ama yönetmelik deyince sınavları düşünmüştüm. Bu konuyu bilmiyorum olmama şaşırırım, iyi örnekler mutlaka yayınlanmalı..” diyerek örnekler istemiştir. K1 ise “Ben bu yönetmeliği bilmiyordum ama yönetmeliğin maddeleri benim için anlamlı değil. MEB’in süreç değerlendirme içinde neler yapılacağını, kullanılacak araçları açıklamalar ya da görselleriyle birlikte örneklendirmesi bence daha verimli olurdu. Şu an tam anlamıyla süreci anlayamadım.” diyerek eğitimlerin ve açıklamaların olmasının faydalı olacağından bahsetmiştir.

Öğretmenlerden yönetmeliği öğrenenlerin on ikisi formların kullanımının faydalı olacağına değinmiştir. Bu görüş örnek olarak K4’ün “Dinleme ve konuşma becerileri ile ilgili gözlem formları kullanarak öğrencileri takip ediyorduk. Bu süreçte kullanılan araçlar daha farklı kullanılarak süreç takip edilebilir.” ifadesi verilebilir.

Tablo 8: Öğretmenlerin Türkçe Derslerindeki Süreç Odaklı Değerlendirmeye İlişkin Önerileri

Tema	Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
Öneriler	4 Temel Dil Becerisi	Okuduğunu Anlama Çalışmaları	5	<i>Metin çalışmaları 5N1K çalışmalarından daha derin ve düşünmeye yönlendiren sorular içermeli. (K6)</i>
		Yazma Çalışmaları	1	<i>Yazı ve özet çıkarma çalışmaları yapılmalı. (K1)</i>
	Araçlar	Biçimlendirici Değerlendirme Çalışmaları		<i>Dersin sonlarında çıkış kartı uygulanmalı. (K3)</i>
		İçeriği Zenginleştirme	4	<i>Soru yanıt dışında da teknikler kullanılmalı. (K7)</i>
		Ölçme Değerlendirme	2	<i>Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimde becerilere uygun süreç odaklı ölçme ve değerlendirme çalışmalarını planlamaları gerek.(K12)</i>

Tablo 8’de öğretmenlerin süreç odaklı değerlendirme ile ilgili önerileri incelendiğinde öğretmenlerin etkinlikleri çeşitlendirme ve temel dil becerilerinden okuduğunu anlama üzerinde durduğu görülmektedir. Buna örnek olarak K11’in “Okuduğunu anlamaya yönelik çalışmalar yapmayı önemsiyorum. Bir öğrencinin okuduğunu anlamasını sağlayıp ondan sonra süreç odaklı ölçme araçlarını kullanabiliriz.” ifadesi verilebilir. K7 ise “Metin soruları cevaplamanın uygun olmadığını düşünüyorum. Video, görsel, gibi araçlarla içeriğin zenginleştirilmesi lazım. Okuduğunu anlamlandırması lazım diye düşünüyorum ancak çoğu öğretmen bunu uygulamıyor bence. Biraz daha detaylandırmaları gerekiyor. Çocuğu derse çekebilmek için grup çalışması ekleyebilir ya da görseller kullanabilirler. Yine soru cevap yapılsın ama farklı bile çeşit olsun, çeşitlendirilsin.” diyerek içeriği zenginleştirmeyi önemsemiştir. Bu ifadelerden yola çıkılarak öğretmenlerin Türkçe derslerinde değişime gitmeyi önemsedikleri ancak uygulamakta zorlandıkları söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde süreç odaklı değerlendirme araçlarının kullanım durumlarına dair görüşlerinden elde edilen bulgulara bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlar ele alınmış ve bu konu literatürdeki farklı çalışmaların sonuçları ile kıyaslanarak tartışılmıştır. Bölümün sonunda sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kullandıkları araçlar ile ilgili önerilere de yer verilmiştir.

Araştırmanın ilk amacı doğrultusunda ölçme değerlendirmeye dair sınıf öğretmenlerinin görüşleri ele alınmış ve bu temaya ait kodlar amaç ve önem olmak üzere iki kategoride incelenmiştir. Öğretmenler; öğrencilerin neler bildiğini, söz konusu hedef kazanıma dair yapılan derslerden neler öğrendiklerini, dersler esnasında öğrenmenin ne aşamasında olduğunu anlamak için ölçme değerlendirme etkinlikleri yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ölçme değerlendirmenin önemine dair fikir beyan eden öğretmenler, öğrencilerin hazır bulunuşluklarını ve öğrenmelerini denetleyerek süreç içinde tedbir almak için ölçme değerlendirmeyi önemsediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ise öğrencinin süreç içinde tüm aşamalarda değerlendirilmesi, programa uygunluğu denetleme ve süreç içinde eksiklikleri belirleme olarak öğretmenlerin süreç odaklı değerlendirme kavramını tanımladıkları belirlenmiştir. Öğretmenler; öğretim süreçlerini ve öğrenci seviyelerini belirlemeyi süreç odaklı değerlendirmenin yararı olarak gördüklerini ve süreç içinde öğrenci seviyesi ile motivasyonunun, kazanımın bilişsel alan basamaklarına uygun öğretimin hedefe uygun olmasına dikkat edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu ifadeler incelendiğinde öğretmenlerin süreç odaklı değerlendirme ile ölçme değerlendirme kavramları arasında net bir ayırım yapmadığı, “süreç” kavramını ele alarak değerlendirme ile ilgili tahminlerde buldukları değerlendirilmiştir. Bu durum Güneş’in 2007 yılında belirttiği gibi sınıf öğretmenlerinin ölçme değerlendirme konusunda bilgileri olsa da daha yüksek düzeyde bilgiye sahip olmaları için eğitim alma ihtiyaçları olduğu fikri ile örtüşmektedir.

Araştırmanın ikinci amacı doğrultusunda alınan öğretmen görüşleri; yöntem, teknik ve araç kategorilerine göre incelendiğinde öğretmenlerin, Türkçe derslerinde kullanılabilecek yöntem, teknik veya araç olarak sınıflandıramadıkları; araç, teknik ve yöntemi isimlendiremedikleri ancak farkındalıkları olduğu; tüm bunlara rağmen bildikleri alternatif araçlar yerine geleneksel yöntemler, teknikler ve araçları kullandıkları ve önerdikleri belirlenmiştir. Öğretmenler, dersin işleniş sırasında soru-yanıt tekniği, 5N1K soruları ve açık uçlu soruları sık sık kullandıklarını ifade ederlerken; alternatif araçları kullanımlarının az olduğunu da vurgulamışlardır. Bu durum Birgin ve Gürbüz’ün 2008 yılında belirlediği alternatif ölçme değerlendirmeye dair az bilgi sahibi olan öğretmenler çıkarımıyla örtüşmemekle birlikte öğretmenlerin hala alternatif ölçme değerlendirme araçlarından sıklıkla yararlanmadığı sonucuna ulaşmamızı sağlamaktadır. Bu sonuçlar Beyhan (2012)’in çalışmasında da geçen sonuçlarla

paralellik göstermekte ancak farklılaştığı noktalar da bulunmaktadır. Beyhan (2012)'nin çalışmasında Türkçe öğretmenleri Türkçe derslerinde; portfolyo, kavram haritası, görüşme, grup değerlendirme, akran değerlendirme ve kelime ilişkilendirme testlerini ara sıra uyguladıklarını; bunun yanı sıra proje görevleri, yazılı yoklamalar, performans görevleri ve gözlem çoğu zaman uyguladıklarını ifade ederken; bu çalışmada öğretmenler akran ve grup değerlendirme ile gözlem ve yazılı yoklamaları ara sıra kullandıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmanın üçüncü amacı doğrultusunda alınan öğretmen görüşleri, çoğunlukla 4 temel dil becerisi ve soru yanıt tekniği odaklıyken, araçlardan ise rubrik ve formlar sıklıkla kullanılmaktadır. Görüşme yapılan öğretmenlerden sekizinin MEB'in yönetmeliği doğrultusunda karar alan okul yönetimleri tarafından istendiği için dört temel dil becerisine dair rubrikler kullanmaya başladıkları görüşlerine ulaşılmıştır. Ancak öğretmenler bu rubrikleri okul politikası gereği kullandıklarını da ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin kullandığı teknik ve araçlardan gelenekselleşmiş olanlar az olsa da öğretmenlerin araç ve teknikleri çeşitlendirmesine ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu sonuçlar; Ektem, Keçici ve Pilten'in 2016'daki araştırmalarında sınıf öğretmenlerinin kullandıkları ölçme değerlendirme araçlarının çoktan seçmeli test, yazılı sınav, doğru yanlış testleri, portfolyolar ve boşluk doldurmalı sorular olduğu sonucu ile örtüşmemektedir. Ancak bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmenlerin Türkçe dersinde kullanılabileceğini düşündüğü araç sayısının daha çok süreçte çocukların nerede olduğuna ve 4 dil temel becerisini nasıl kullandıklarına odaklı olduğu ve araç çeşitliliğine önem vermedikleri; görüşülen öğretmenlerin Türkçe dersi açısından farklı süreçlere yer vermekte, bu süreçler için planlamalar yapmakta sınırlı kaldıkları değerlendirilmiştir.

Araştırmanın dördüncü amacı doğrultusunda öğretmenlerin Türkçe dersi için süreç odaklı değerlendirmeye uygun olmadığını düşündükleri araçlar sıklıkla çoktan seçmeli sorulardır. Çoktan seçmeli soruların sürece değil sonuca odaklı olduğunu düşünmektedirler. Bunun dışında formları kullanmayı da uygun bulmayan öğretmenler bulunmaktadır. Bu durumun nedeninin öğretmenlerin süreç odaklı değerlendirme araçları ile ilgili sadece aracı uygulama açısından düşünmeleri olduğu; aracı uyguladıktan sonra araçtan elde ettikleri verilere dair öğrenciye dönüt vermeden, planlamaları için aracın sonuçlarını geri bildirim niteliğinde kullanmamaları olduğu değerlendirilmektedir. Öğretmenlerin tekniği ya da aracı uygulama amaçları, Türkçe dersinde bu araçların uygulanış biçimi ve araçları kullanma alışkanlıklarının bu durumda etkili olabileceği düşünülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden altısı ise tüm araçların süreç odaklı değerlendirmede kullanılabileceği görüşünü belirtmiştir.

Araştırmanın beşinci amacı doğrultusunda ise öğretmenlerden dokuzu süreç odaklı değerlendirme ile ilgili olan MEB Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği'nden haberdar olmadıklarını söylemiştir. Öğretmenlerden dördü ise yönetmeliği bildiklerini aktarmıştır. Ancak yanıtlarının devamında yönetmelik sonrası değişikliklerden bahsettiklerinde bu değişiklikleri Maarif Modeli ve sınavların kaldırılması olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Yönetmelik okunduktan sonra ise öğretmenlerin on ikisi Türkçe derslerinin işleniş sürecine rubrikler eklenerek değerlendirmeler yapılması gerektiğine dair görüş belirtmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin süreci gözlemlemeleri için dereceli puanlamalar kullanarak dört temel dil becerisine değineceklerinin göstergesi olabilir. Öğretmenlerin beşi ise süreçte doğrudan dört temel dil becerisi etkinliklerine başlanması gerektiğini ve okuma, dinleme, konuşma, yazma alanlarına önem verilmesi gerektiğini aktarmıştır. Öğretmenlerin dördünün oyun temelli etkinlikleri eklemekten bahsetmesi ise öğretmenlerin yönetmelik maddelerinden dikkatleri çeken araçları aktardıklarını gösterdiği olarak değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin altısının yönetmeliğin ayrıntısına ve örneklerine dair eğitim istemeleri ise süreç odaklı değerlendirme ile ilgili kendilerini yeterli bulmadıklarının göstergesi olarak kabul edilebileceği değerlendirilmiştir. Bu sonucun, Hursen ve Birkollu (2019)'nun araştırma sonuçlarından farklılık göstermesi nedeniyle söz konusu çalışmadaki ölçek kullanılarak öğretmenlerin öz yeterlik algılarının değerlendirilmesi gerekebilir.

Araştırmada öğretmenlerin verdikleri öneriler incelendiğinde, öğretmenlerin beşinin öğrencilerin okuduğunu anlamalarına yönelik çalışmaları önemsemeleri ve içeriği zenginleştirerek Türkçe derslerini şekillendirme ihtiyacı duymaları doğrultusunda dört temel dil becerisini önemsedikleri ve derslerinin içeriğinin tekdüze kaldığını kabul ettikleri değerlendirilmiştir.

ÖNERİLER

Araştırma sonuçları göz önünde bulundurularak aşağıda sıralanan öneriler geliştirilmiştir:

1. Sınıf öğretmenlerinin ölçme değerlendirme ile ilgili bilgilerinin derinleşmesi ve uygulamalarına bu bilgileri yansıtmaları için uygulamaya yönelik eğitimler düzenlenmelidir.
2. Sınıf öğretmenlerinin derslerinde süreç odaklı değerlendirme araçlarını kullanabilmeleri için süreç odaklı değerlendirme kavramı ve araçları hakkında uygulamaya yönelik eğitimler verilmelidir.

3. Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde farklı değerlendirme araçları kullanabilmeleri için öğretmenlerin Türkçe derslerinde kullanılacak ölçme değerlendirme araçlarına dair hizmetiçi eğitim uygulamaları düzenlenmelidir.
4. Sınıf öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığının yayınladığı yönetmeliklerden haberdar olması için okul idareleri daha etkin rol almalıdır.
5. Sınıf öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığının yayınladığı yönetmelikleri anlayıp uygulayabilmeleri için Milli Eğitim Bakanlığı süreci değiştiren yönetmelikleri eğitim öğretim yılı başlamadan bilgilendirme toplantıları yapılmalıdır.
6. Öğretmenlerin yönetmeliklere yönelik bilgilerinin yansımalarına dair literatürde araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Belet, Ş., & Sağlam, F. (2015). Türkçe dersinde kullanılan ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin sınıf öğretmenlerine göre değerlendirilmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 5(1), 115-145. <https://doi.org/10.18039/ajes.72275>
- Beyhan, S. (2012). Türkçe öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme uygulamalarına ilişkin görüşleri: Düzce ili örneği (Yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (319971).
- Birgin, O., & Gürbüz, R. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının ölçme ve değerlendirme konusundaki bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.*, 20, 163-179.
- Canbulat, M., Bıçak, B., & Uyumaz, G. (2017). Türkçe öğretmenlerinin kullandıkları ölçme ve değerlendirme yaklaşımları. *International Journal of Languages 'Education and Teaching*, 5(1), 462-477.
- Duran, U. (2017). Sınıf öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinin kullanımına ilişkin öz yeterlik algılarının incelenmesi (Yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (470263).
- Ektem, I., Keçici, S., & Pilten, G. (2016). Sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 661-680.
- Girmen, P., Kaya, M.F. & Bayrak, E. "Türkçe eğitimi alanında yaşanan sorunların lisansüstü tezlere dayalı olarak belirlenmesi", 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20 -22 Mayıs 2010), Elazığ, 2010, s. 133-138.
- Göçer, A., Arslan, S., & Çaylı, C. (2017). Türkçe eğitiminde öğrenci gelişim durumunun belirlenmesinde süreç temelli tamamlayıcı ölçme değerlendirme yöntem ve araçları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.*, 28, 263-292.
- Göl, Ö. (2016). Ortaokul Türkçe derslerinde yapılandırmacı yaklaşımın uygulanma düzeyinin değerlendirilmesi (Zonguldak ili örneği) (yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (429866).
- Güneş, A. (2007). Sınıf öğretmenlerinin kendi algılarına göre ölçme ve değerlendirme yeterlikleri (Yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (210317).
- Hursen, Ç., & Birkollu, S. S. (2019). Öğretmenlerin süreç odaklı ölçme araçlarının kullanımına yönelik tutum ve öz yeterlik algıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Folklor/Edebiyat*, 25(97), 440-454. <https://doi.org/10.22559/folklor.954>
- Karadüz, A. (2009). Türkçe öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme uygulamalarının "yapılandırmacı öğrenme" kavramı bağlamında eleştirisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 189-210.
- Kaya, M. F., & Taşdere, A. (2016). İlkokul Türkçe eğitimi için alternatif bir ölçme değerlendirme tekniği: kelime ilişkilendirme testi (KİT). *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume, 11(9), Spring.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An Expanded Sourcebook*, Sage.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2023). Millî Eğitim Bakanlığı ölçme ve değerlendirme yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/09/20230909-2.htm>. adresinden edinilmiştir.

- Özenç, M. (2013). Sınıf öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme bilgi düzeylerinin belirlenmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi., 21, 157-178.
- Yıldırım, A., &Şimşek, H. (1999). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). Nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.